

АНТИН ЧЕХОВ.

I.

МАСКА.

II.

КРАСА.

ЦІНА 10 ЦЕНТІВ.

1917.

З друкарні "Свободи", 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

АНТІН ЧЕХОВ.

I.

МАСКА.

II.

КРАСА.

1917.

З друкарні "Свободи", 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

Антін Чехов.

М А С К А.

—0—

В касині в Х. давали на добродійні ціли масковий баль, або як його називали місцеві панни, баль-парей.

Була дванадцята година в ночі. Інтелігенти, що не танцювали і були без масок — було їх пять — сиділи в читальни за великим столом і встромивши носи й бороди в газети читали, дрімали та — як висловляв ся місцевий кореспондент столичних газет, дуже ліберальний пан, — „мислили”.

З салі долітали звуки кадрили „Вьюшки”. Попри двері стукаючи ногами і подзвонюючи начинем бігали раз-враз льокаї. А в самій читальни панував глибокий спокій.

— Тут мабуть буде вигіднійше! — обізвав ся нараз низкий придушений голос, що, як здавало ся, виходив з печи. — Махай сюди! Сюди хлопці! — Двері відчинили ся і до читальні увійшов широкий, присадкуватий мущина, прибраний в купецький костюм і в капелюсі з павиними перами, в масці. За ним слідом увійшли дві дами в масках і льокай з тацюю. На таці була пуката фляшка з лікером, три фляшки червоного й кілька склянок.

— Сюди! Тут і холоднійше буде, — сказав мущина.

— Став тацу на столі... Сідайте мамзелі! Же ву прі а ля трімонтран! А ви, панове, посуньтесь... тай годі!

Мущина заточив ся й струтив зі стола кілька журналів.

— Став сюди! А ви панове читачі, посуньтесь; нема коли тут з газетами та з політикою... Кидайте!

— Я просив би вас поводитись спокійнійше — сказав один з інтелігентів, поглянувши на маску через окуляри. — Тут читальня, а не буфет... тут не місце пити.

— Чому не місце? Хиба стіл гойдаєть ся або стеля може впасти? Дивно! Але... нема коли балакати! Кидайте газети... Почитали трохи й буде з вас; і так вже дуже розумні, та й очи попсуєте, а найважнійше — я не хочу й кінець.

Льокай поставив тацу на столі і закинувши сервету на руку станув при дверях. Дами зараз таки забрались до червоного.

— Ось се такі розумні люди, що для них газети ліпші ніж отсі напитки, — почав мущина з павиними перами, наливаючи собі лікеру. — Аа на мою думку, ви, поважані панове, любите газети тому, що нема за що випити. Чи так? Ха-ха!... Читають! Ну, а про що там написано? Добродію в окулярах! Про які факти ви читаете? Ха-ха! Ну, та кинь! Досить вже з тебе манеруватись! Ліпше випий!

Мущина з павиними перами встав і видер з рук газету добродієви в окулярах. Той побілів, потім почервонів і здивовано поглянув на інших інтелігентів, ті — на нього.

— Ви забуваєтесь, ласкавий добродію!—вибухнув він.— Ви переменяєте читальню в шинок, ви позволяєте собі на галабурди, видираєте з рук газети! Я не позволю! Ви не знаєте, з ким маєте діло, ласкавий добродію! Я директор банку Жестяков!...

— А наплювати мені на те, що ти Жестяков! А твоїй газеті ось яка честь...

Мущина підніс газету і подер її на кавальчики.

— Панове, щож се таке? — промуркотів Жестяков, обімливши. — Се дивно, се... се навіть надприродно.

— Вони розсердились, — сьміяв ся мущина. — Ігі, ось налякав ся! Навіть жили трясуть ся. Ось що, поважані панове! Жарт на бік, говорити з вами я не маю охоти... І тому, що я бажаю лишитись сам з тими мамзелями, і хочу собі тут приємність зробити, то прошу не перечити й вийти... Прошу, пане Белебухін, іди до свиний собачих! Чогось рило поморщив? Кажу йди, то йди! Скоро, а ні то час на часі не стоїть, можеш в карчило обірвати!

— То єсть, якже се? — спитав скарбник сиротинського суда Белебухін, червоніючи й здвигаючи плечима.

— Я навіть не розумію... Якийсь арогант лізе тут і... нараз ось які річи!

— Що се за слово арогант? — крикнув мущина з павиними перама, розсердившись і стукнув кулаком по столі, так що на таці склянки підскочили. — До кого ти говориш? Ти думаєш, що як я в масці, то ти мені можеш різні слова говорити? Ти перче сякий, такий! Йди, коли говорю! Директор банку забирай ся по доброму поки цілий! Всі забирайтесь, аби ні одної шельми не лишилось тут! Гайда між свиний собачих!

— Побачим зараз! — сказав Жестяков, котрому з ірітації запітніли навіть окуляри. — Я вам покажу! Гей, закликайте сюди дижурного!

За мінуту увійшов маленький руденький дижурний з блакитною стяжечкою на кляпі, задиханий від танців.

— Прошу вас вийти — почав він. — Тут не місце до питя. Потрудіть ся до буфету!

— А ти звідки вирвав ся? — спитав мущина в масці. — Хиба я тебе кликав?

— Прошу не тикати, а будьте ласкаві вийти!

— Ось що мій миленький: даю тобі мінуту часу... Тому, що ти старший і головна особа, то ось виведи сих артистів попід ручки. Моїм мамзелям не подобаєть ся, коли тут є хто чужий... Їм ніяково, а я за свої гроші бажаю, щоб вони поводитись свобідно.

— Очевидно той туман не розуміє, що він не в хліві! — крикнув Жестяков. — Покликати сюди Евстрата Спіридонича!

— Евстрат Спіридонич! — залунало по касині.

— Де Евстрат Спіридонич?

Евстрат Спіридонич, старий чоловік в поліційнім мундурі, безпроводочно прибув.

— Прошу вас вийти відси! — захрипів він, витріщуючи свої страшні очи й рухаючи фарбованими вусами.

— Алеж настрашив! — промовив мущина й зареготав ся з вдоволеня. — Ой, ой, настрашив! Ось які страхи виводять ся, побий мене Бог! Вуси як у кота, очи витріщив... Ха-ха-ха!

— Прошу не резонувати! — крикнув з цілої сили Евстрат Спіридонич і задрожав. — Вийди геть! Я кажу тебе вивести!

В читальни вчинив ся нечуваний галас, Евстрат Спіридонич, червоний як рак, кричав тупаючи ногами. Жестяков

кричав. Белебухін кричав. Кричали всі інтелігенти, але всі їх голоси приглушував низкий, придушений бас чоловіка в масці. По причині загальної суматохи танці перервано й публіка рушила з салі до читальні.

Евстрат Спіридонич для поваги прикликав всіх поліційних, що були в касині, і сів писати протокол.

— Пиши, пиши, — говорила маска, пхаючи йому палець під перо. — Щож тепер зі мною бідним буде? Бідна моя головонько! За що-ж ви губите мене сиротину? Ха-ха! Ну, що-ж? Готовий протокол? Всі підписали? Ну, тепер дивіть ся!... Раз... два... три!...

Мущина встав, випростував ся і зірвав з себе маску. Відслонивши своє п'яне лице й поглянувши по всіх, він упав на фотель, любуючись зробленим ним вражінем і радісно зареготав ся. А вражіне було дійсно незвичайне. Всі інтелігенти змішані переглянулись між собою і поблідли, деякі почали шкробатись в голову. Евстрат Спіридонич кахикнув, як чоловік, що несподівано зробив велику дурницю.

В авантурнику всі пізнали місцевого мільонера, фабриканта, дідичного почесного горожанина Пятигорова, знаного зі скандалів, добродійности, і як се нераз говорилося у місцевій часописи, — любовою до осьвіти.

Щож, пійдете, чи ні? — спитав Пятигоров після мінутної мовчанки.

Інтелігенти, мовчки не сказавши ні слова, вийшли на пальцях з читальні, і Пятигоров зачинив за ними двері.

— Ти-ж, знав, що се Пятигоров! — прохрипів за мінуту Евстрат Спіридонич півголосом, трясучи за плече льокая, що заносив до читальні вино. Ти чому мовчав?

— Не казали говорити!

— Не казали говорити... Як я тебе, анатему, засаджу на місяць, то будеш знати, що то: „не казали говорити”. Геть! А ви, панове, також гарні, — звернув ся він до інтелігентів. Бунт вчинили! Не могли вийти з читальні на десять мінуток! Ось тепер пийте пиво. Ой панове, панове... Не люблю, ей Богу!

Інтелігенти почали ходити по касині збентежені, згризені, свідомі своєї провини, пошептуючи й наче перечуваючи щось недобре... Їх жінки й доньки довідавшись, що Пяти-

горов „ображений” і гніваєть ся, затихли й почали розходитись до дому. Танці скінчились.

О другій годині з читальні вийшов Пятигоров; він був п'яний і заточував ся. Увійшовши на салю, він сів коло оркестри й задрімав при музиці, опісля склонив сумненько голову й почав хропіти.

— Не грайте! — махали руками старші до музикантів. Тссс! Єгор Нілич спить...

— Може прикажете провести вас до дому, Єгор Нілич? — запитав Белебухін, нахилившись до уха міліонера.

Пятигоров зробив губами так, наче хотів здути з лица муху.

— Може прикажете провести вас до дому, — повторив Белебухін: — а може сказати подати екіпажик?

— Га? Чого? Ти... чого тобі?

— Відвести до дому... Спатоньки час...

— До дому хочу... Проведи!

Белебухін засіяв від вдоволення й почав підносити Пятигорова. До нього прискочили інші інтелігенти і, приємно усьміхаючись, піднесли дідичного почесного горожанина й осторожно повели до екіпажа.

— Алеж так запити з цілої компанії може тільки артист, талант, — говорив весело Жестяков, підсаджуючи його. — Я буквально остовпів, Єгор Нілич! Ще дотепер сьмію ся... Ха-ха... А ми горячимо ся, зиходимось! Ха-ха! Вірите мені? Я і в театрах так не сьміяв ся... Бездна комізму! Ціле жите буду памятати сей незабутний вечір!

Провівши Пятигорова, інтелігенти повеселійшали й заспокоїлись!

— Мені подав руку на прашане, — промовив Жестяков, що був дуже вдоволений. — Видно отже, що нічого, — не гніваєть ся...

— Дай Боже! — зітхнув Евстрат Спіридонич. — Ледащо він, підлий чоловік, але — добродій!... Не можна!

АНТІН ЧЕХОВ.

КРАСА.

— 0 —

I.

Пам'ятаю, ще як був я гімназістом V чи VI класи, їхав я з дідунем з села Велика Кріпка донської області до Ростова на Доні. Був душний серпневий день, до змучення нудний. Від спеки й сухого, гарячого вітру, що гнав нам в очи цілі хмари куряви, злипались очи, сохло в роті; не хотіло ся ані дивитись, ані говорити, ані думати, і коли візник Карпо, „хохол”, дрімаючи замахнув ся на коня і при тім бив мене батою по кашкеті, я не протестував, не видавав ані звука й тільки прокинувшись з півсну сумно й лагідно споглядав в даль: чи не видати за курявою села? На пояса станули ми у великім вірменськім селі Бахчі-Салах у знайомого дідуневого багатого Вірменина. Я ніколи в житю не видав нічого більш карикатурного, як сей Вірменин. Представте собі маленьку, обстрижену головку, з густими низко обвислими бровами, з пташиним носом, з довгими сивими вусами і з широким ротом, з котрого стирчить довгий черешневий цибух; ся головка незручно приєлена до худощавого горбатого туловища, одягненого в фантастичний костюм: в куций червоний кафтан і в широкі, яскраво-блакітні шаравари; фігура ся ходила розкричавши ноги й шлапаючи пантофлями, говорила не виймаючи з рота цибуха, а поводитася з чисто вірменською повагою: не усміхала ся, витріщувала очи й старала ся на своїх гостей звертати як найменше уваги. В кімнатах Вірменина не було ані вітру ані куряви, але було таксамо неприємно, душно і нудно як в степу й на дорозі. Пам'ятаю ще, як я закурений і змучений спекою сидів в куті на зеленій скрини. Немальовані деревляні стіни, меблі й нафарбовані підлоги видавали залах сухого дерева приченого сонцем. Куди лиш кинеш оком, всюди мухи, мухи, мухи... Дідуньо й Вірменин

балакали півголосом про попас, про толоку, про вівці... Я знав, що будуть цілу годину наставляти самовар, що дідуньо буде пити чай не менше як годину й опісля розложить ся спати на дві, три години, що мені чверть днини зійде на вичікуваню, а опісля знов спека, курява, злі дороги. Я слухав муркотіння двох голосів і мені починало здавати ся, що я вже з давен давна бачу Вірменина, шафу з начинем, мухи, вігна, в котрі бе горяче сонце й перестану їх бачити в дуже далекій будучности, і мене брала ненависть до степу, до сонця, до мух...

„Хохлушка” в хустині принесла тацу з начинем, а опісля самовар. Вірменин вийшов не слісучись до сінні і крикнув:

— Машя! Ходи наливати чай! Де ти? Машя!

Стало чути поспішні кроки, і до кімнати увійшла шіснацятьлітна дівчина в простій перкалевій суконці і в білій хустині. Перемиваючи начине й наливаючи чай, вона стояла до мене спиною, і я запримітив тільки, що вона була тонка в стані, боса, і що малі, голі пята були прикриті майтками, що низко звисали.

Господар запросив мене до чаю. Сілаючи за стіл, я глянув в лице дівчині, що подавала мені склянку, і нараз я почув, що наче вітер подув по моїй душі і здув з неї всі вражіння дня, з їх нудьгою і з курявою. Я побачив чарівні риси найгарнійшого лица, які я коли подібубав на яві і які снились мені у сні. Передімною стояла краса і я се пізнав з першого погляду, так як пізнаю блискавку.

Я готов присягнути, що Маша, чи як її називав батько Машя, була правдива краса, але доказати сього не умію. Буває часом, що хмари на горизонті напливають в непорядку і сонце ховаючись за них, надає їм всі можливі барви: червону, помаранчеву, золоту, лїлійову, брудно-рожеву; одна хмара подібна до монаха, друга до риби, третя до Турка в чалмі. Луна залягла третину неба, блищить в церковнім хресті і в шбах панського дому, відбиваєть ся в ріці, в калабанах, дροжить на деревах: далеко-далеко на тлі зорі летить стадо диких качок на нічліг... І пастушок, що пасе корови, і землемір*) що їде на бричці через греблю, і пани, що вийшли на прохід — всі до одного признають ся, що се незвичайно гарне, але ніхто не знає і не скаже, в чім тут краса.

Не лиш я признавав, що вірменочка гарна. Мій вісімдесятьлітний дідуньо, чоловік тверезий, рівнодушний до жінок і на красу природи, цілу мінуту дивив ся приязно на Машу і спитав:

— Се донька ваша, Авет Назарич?

— Дочка. Се дочка... — відповів господар.

---

*) Геометер.

— Гарна панна, — похвалив дідуньо.

Красу вірменочки артист назвав би класичною й строгою. Се була саме тота краса, якої вид дає чоловікови певність, що він бачить правильні риси, що волосє, очи, ніс, шия, уста, груди і всі рухи молодого тіла зіллялись разом в одноцільний, гармонійний акорд, в котрім природа не помилилась ані на волосочок; йому чомусь здаєть ся, що ідеально гарна жінка повинна мати якраз такий ніс, як Маша, простенький з невеличким горбочком, такісамі довгі віі, такий повільний погляд, що її чорне кучеряве волосє й брови так підходять до делікатної, білої барви чола й лица, як зелений очерет до тихої річки; біла шия Маші і її молоді груди слабо розвинені, але щоб пографити їх вирізьбити, потреба, так йому здаєть ся, великого творчого талану. Дивись ся і мало-помалу приходить тобі охота сказати Маші щось незвичайно приємне, щире, гарне, як вона сама.

Зразу мені було прикро й стидно, що Маша не звертає на мене ніякої уваги і все дивить ся в землю; мені здавало ся, що якесь особливше повітре, щасливе й горде відділяє її від мене й зависно заклоное від моїх очий.

„Се тому, — думав я: — що я цілий присипаний порохом, обгорів і тому, що я ще малий хлопець”.

Але опісля я поволи забув на себе і цілий віддав ся почуваню краси. Я вже не памятав про степову нудьгу, про куряву, не чув бренька-ня мух, не знав смаку чаю й тільки відчував, що проти мене коло стола стоїть гарна дівчина.

Я відчував красу якось дивно. Не бажане, не одушевлене і не вдоволене будила в мені Маша, а тяжкий, хоч приємний смуток. Смуток той був невиразний, неясний, наче сон. Мені було чогось жаль і себе і дідуна й Вірменина і самої вірменочки, і в мені було таке чує, наче ми всі четверо втратили щось важне й потрібне до життя, чого вже ніколи більш не найдем. Дідуньо також посумнів. Він вже не говорив про толоку й вівці, а мовчав і задумчиво споглядав на Машу.

Після чаю дідуньо ляг спати, а я вийшов з хати й сів на ганочку. Дім, як і всі доми в Бахчі-Салах, стояв на сонци і не було ані дерев, ані піддаша, ані тіни. Велике подвіре Вірменина, поросле лободою й слизом, не вважаючи на велику спеку було оживлене й повне веселости. За одним з невисоких плотів, що то тут то там перетинали велике обійсте, молотили. Довкола стовпа, вбитого в саму середину току, бігало дванадцятєро коний, що запряжені рядом творили один довгий промінь. Коло них ходив „хохол” в довгій камізолі й широких шараварах,

тріскав батогом і кричав таким тоном, наче хотів подразнити коний і похвалитись своєю властю над ними:

— А-а-а, проклятуці! А-а-а... холера зайшла би на вас! Боїте ся?

Коні гніді, сиві й дерешоваті, не розуміючи, чому їм кажуть крутити ся на однім місці і мняти пшеничну соломку, бігали неохотно, наче на силу, й ображені помахували хвостами. Зпід їх конит вітер підіймав цілі хмари золотистої полови й уносив їх далеко за пліт. Коло високих сьвіжих стирт порали ся жінки з граблями й рухались арби, а за стиртами на другім подвір'ю бігав довкола стовпа другий тузін таких коний і такий „хохол” тріскав батогом і насмівав ся над кіньми.

Східці, на котрих я сидів, були горячі; на драгитивеньких поручах і на рамах при вікнах виступав з горяча декуди клей; під східцями й під віконницями на поясочках тіни тулились один до другого червоні хрущики. Сонце пекло мене в голову і в груди і в спину, але я не звертав на се уваги і тільки відчував, як позаду мене в сінях і кімнатах стукали по дощатій підлозі босі ноги. Спрятавши начине від чаю, Маша перебігла сходами, повіявши на мене вітром і наче птаха полетіла до невеличкої закінченої причепи, мабуть що до кухні, відки йшов залах печеної баранини й чути було острій тон вірменської бесіди. Вона зникла в темних дверях і замість неї показала ся на порозі стара, пригорблена Вірменка з червоним лицем і в зелених шараварах. Стара злостила ся і на когось сварила. Незадовго на порозі появилася Маша, зачервоніла від кухонного горяча з великим бохонцем чорного хліба на плечі; нагинаючись гарно під тягаром хліба, вона побігла через подвір'я на гумно, перескочила через пліт і пірнувши в хмару золотистої полови, зникла за арбами. Хлоп, що поганяв коні, спустив батіг, замовк і з мінуто мовчки дивив ся в сторону арб, опісля, коли вірменочка знов мигнула коло коний і перескочила через пліт, він провів її очима і крикнув на коний таким тоном, наче сильно невдоволений:

— А щоб ви щезли, нечиста сила на вас!

І опісля цілий час я чув безнастанно кроки її босих ніг, бачив, як вона з поважним, зажуреним лицем уганяла по подвір'ю. Бігла вона то по сходах, наганяючи на мене вітер, то до кухні, то на гумно, то за ворота і я ледви міг встигнути повертати головою, щоб слідити за нею.

І чим частіше вона зі своєю красою маяла мені перед очима, тим сильніший ставав мій смуток. Мені було жаль і себе і її і хлопа, що проводив її сумним поглядом кожний раз, коли вона через хмару полови підбігала до арбів. Чи се була у мене заздрість на її красу, чи жалував я, що ся дівчина не моя і ніколи моєю не буде і що я для неї чужий, чи відчував я, що її рідка краса припадкова, непотрібна і як

все на світі не довговічна, чи може мій смуток був тим особливим чуттям, яке будить в чоловіці правдива краса, Бог се знає! Три години очікування минуло незаметно. Мені здавалося, що я ще не встиг надивитись на Машу, як Карпо поїхав до ріки, викунав коня й почав запрягати. Мокрий кінь форгав вдоволений і бив копитами по дшлях. Карпо кричав на нього „наза-ад!“ Прокинувся дідуньо. Маша відчинила нам зі скрипом ворота, ми сіли на віз і виїхали з подвіря. Їхали ми мовчки, наче були злі один на другого.

Коли в дві або три години у віддаленю показався Ростов і Нахичеван, Карпо, що цілий час мовчав, скоро оглянувся і сказав:

— А славна дівка у Вірменчука!

І вдарив батою по коневі.

II.

Другий раз, коли я вже був студентом, їхав я раз залізницею на південь. Було се в маю. На одній стації, мабуть межі Білгородом і Харковом, вийшов я з вагона походити трохи по платформі.

На стаційний садок, на платформу і на поле лягли вже вечірні тіні; двірець засланяв собою захід сонця, але по найвищих клубах диму, що виходив з паровоза і мав делікатну рожеву барву, було видно, що сонце ще не зовсім сховалось.

Проходжуючись по платформі, я запримітив, що більшість осіб проходила коло одного вагона другої класи і з такою мною, начеб у тім вагоні сидів який визначний чоловік. Поміж цікавими, яких я подибавав коло сього вагона, між іншими був і мій товариш подорожи, офіцер артилерії, розумний хлопець, щирий і симпатичний, як усі ті, з котрими ми знайомимось у дорозі випадково і не на довго.

— На що ви тут дивитесь? — спитав я.

Він не відповів нічого і тільки показав мені очима одну жіночу фігуру. Се була ще молода дівчина 17—18 літ, убрана в російський стрій, з відкритою головою і в мантильці, накиненій недбало на одно плече, не подорожна, а очевидно донька або сестра начальника стації. Вона стояла коло вікна вагона й розмовляла з якоюсь старшою вже подорожною. Заким я ще встиг здати собі справу з того, що я бачу, мене нараз опанувало чуття, якого я дізнав був колись у вірменським селі.

Дівчина була незвичайна красуня і, про се не сумнівався я ні ані, ані тоді, що разом зі мною дивились на неї.

Якби, так як се звичайно робить ся, описувати її подрібно, то у неї було справді гарне тільки ясне, густе й буйне волосся, розпушене

і підв'язане на голові чорною стяжечкою, а все инше було або неправильне або дуже звичайне. Очи її чи то через особливий рід кокетерії, чи через короткозорість були прижмурені, ніс незначно задертий, уста малі, профіль слабо й вяло нарисований, плечі, як на її літа за вузкі, але з тим всім дівчина робила вражінє справдішної краси, і дивлячись на неї, я міг переконатись, що російське лице, щоб видаватись гарним, не потребує строго правильних рис: а навіть ще, якби дівчині замість її задертого носа дати инший — правильний і щодо плястики без закиду, як у вірменочки, то, здасть ся, її лице страшило би цілу свою принадність.

Стоячи коло вікна й розмовляючи, дівчина здригалась від вечірного холоду і раз враз споглядала на нас, то беручись під боки, то підносячи руки до голови, аби поправити волосє, говорила, сьміяла ся, виражала на своїм лиці то здивованє, то переляк, і я не памятаю хвильки, щоб її тіло й лице були спокійні. Цілий секрет і чар її краси був саме в отсих безмірно гарних рухах, в усьміху, в грі лица, в скорих поглядах киданих на нас, в полученю делікатної грації сих рухів з молодостю, сьвіжостю, з чистототю душі, що відзивала ся в сьміху і в голосі, і з тою слабостю, яку ми так любимо у дитий, у птахів, у молодих оленів, в молодих деревах.

Се була мотилькова краса, до якої так підходить вальє, біганє по саду, сьміх, веселість і яка не лучить ся з поважною думкою, смутком і спокоем; здасть ся, що вистарчить, аби добрий вітер перебіг через плятформу, або пійшов дощ, щоб утле тіло відразу поблідло, а капризна краса обсипалась, як порошок з цьвітів.

— Так, так... — промуркотів офіцир зітхаючи, коли ми після другого дзвонєня повернули в сторону нашого вагона. А що значило се „так, так“, не беру ся відгадувати.

Може бути, що йому було сумно і не хотілось відходити від красуні і весняного вечера до душного вагона, а може і йому, так як і мені, було незрозуміло жаль і красуні і себе і всіх подорожних, що лїниво й нерадо тяглись до своїх вагонів. Минаючи стацієне вікно, за котрим сидів при апараті блідий, рудий телеграфіст з довгими кучерами і з вибляклим скулястим лицем, офіцир зітхнув і сказав:

— Я заложусь, що сей телеграфіст закоханий в сій гарненькій. Жити серед поля під одною стріхою з сим воздушним сотворінєм і не залюбити ся — се понад людські сили. А яке се, мій приятелю; нещастє, яка наруга, бути присадкуватим, кудлатим, сїреньким, порядним і недурним, і залюбитись в сій гарненькій і дурненькій дівчині, що на тебе й не дивить ся! Або що гірше: представте собі, що сей телегра-

фіст залюблений, але вже жонатий і жінка його такасама присадкувата, патлата й порядна, як він сам... Торгури!

Коло нашого вагона, спершись на бар'єрку прлятформи, стояв кондуктор і дивився в сю сторону, де стояла красуня і його перепите, напухле лице, неприємно сите, змучене безсонними ночами і туркотанєм вагона, виражало розчулене й глибокий смуток, наче в сій дівчині він бачив свою молодість, щастє, свою тверезість, чистоту, жінку, дітій, наче він кавав ся й цілою своєю істотою відчував се, що ся дівчина не його, і що до звичайного людського, пасажирського щастя йому з його передчасною старостю, неповоротностю й товстим лицем так далеко як до неба.

Задзвонив третій раз дзвінок, засвистали свистки і поїзд лїниво рушив. Попри нашi вікна майнув насамперед кондуктор, начальник стації, опісля сад, красуня зі своїм дитячо-лукавим усміхом... Вихилившись назверх і споглядаючи назад, я бачив, як вона провівши очима поїзд, перейшла ся по плятформі коло вікна, де сидів телеграфіст, поправила собі волосє й побігла до городу. Двірець вже не заслонював заходу, поле було відерите, але сонце вже було зайшло і дим чорними клубами стелив ся по зеленій оксамітній озимині. Було сумно і у веснянім повітрі і на небі, що темнійшало, і в вагоні.

Знайомий кондуктор увійшов до вагону й почав сьвітити сьвічки.

